

[ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 5.5.20 -Συνέντευξη στην Τασούλα Επτακοίλη](#): Η πανδημία δεν

του προκαλεί ιδιαίτερο φόβο. Οχι λόγω άγνοιας κινδύνου, αλλά γιατί έχει αντιμετωπίσει ισχυρότερους κραδασμούς και μεγαλύτερες απειλές έως τώρα. «Όταν ήμουν δώδεκα χρόνων, βρισκόμουν στην υπό πολιορκία Ιερουσαλήμ κατά τη διάρκεια του Πολέμου της Ανεξαρτησίας και επί δύο μήνες οι γονείς μου κι εγώ μέναμε σε καταφύγιο, καθώς έξω μαίνονταν οι μάχες και οι βομβαρδισμοί. Επίσης, όταν ήμουν στρατιώτης -υπηρετούσα στους αλεξιπτωτιστές- συμμετείχα σε αρκετές μάχες τη δεκαετία του '50. Πριν από τρία χρόνια έχασα τη σύζυγό μου, Ρίβκα, και μετά τον θάνατό της το μόνο που ήθελα ήταν να την ακολουθήσω. Επομένως, αυτή η κρίση δεν με φοβίζει...».

Αβραάμ Β. Γεοσούα, 83 ετών, ένας από τους κορυφαίους Ισραηλινούς συγγραφείς και διανοούμενους της εποχής μας. Τον αποκαλούν «Φόκνερ του Ισραήλ». Τα βιβλία του, μεταφρασμένα σε 28 γλώσσες, έχουν αποσπάσει πλήθος σημαντικών βραβείων και διακρίσεων. Από το Τελ Αβίβ, όπου ζει, για να βρίσκεται κοντά στα παιδιά και στα εγγόνια του, μίλησε στην «Κ» για το πώς αυτό που ζούμε τους τελευταίους μήνες θα επηρεάσει την τέχνη και τη λογοτεχνία, για το τι θα αφήσει μέσα μας αλλά και για τις ελληνικές ρίζες του: κατάγεται από σεφαραδίτικη οικογένεια της Θεσσαλονίκης που εγκαταστάθηκε στην Παλαιστίνη στα μέσα του 19ου αιώνα. «Και στο Ισραήλ και στην Ελλάδα αντεπεξήλθαμε αξιοπρεπώς στον πόλεμο ενάντια στον κορωνοϊό. Ήταν μια σκληρή δοκιμασία και για τους δύο λαούς και κάθε τόσο προκύπτουν νέες δυσκολίες και απαιτούνται αναθεωρήσεις», τονίζει ο κ. Γεοσούα. «Είμαι υπερήφανος όμως ιδιαίτερα για το γεγονός ότι η Ελλάδα, η οποία αντιμετώπιζε σοβαρότερα οικονομικά προβλήματα σε σύγκριση με άλλες ισχυρότερες ευρωπαϊκές χώρες, κατάφερε να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή, καλύτερα από την Ιταλία, την Ισπανία και τη Μεγάλη Βρετανία».

- Τι ενδιαφέρον παρουσιάζει αυτή η εποχή για έναν συγγραφέα;

- Δεν ξέρω τι θα παραγάγουν η τέχνη, η λογοτεχνία ή ο κινηματογράφος μέσα από την πανδημία του κορωνοϊού· αναμφίβολα όμως θα αποτελέσει πηγή έμπνευσης. Εγώ φαντάζομαι μια ταινία με ένα παντρεμένο ζευγάρι: έναν άντρα και μια γυναίκα που είναι κλεισμένοι στο σπίτι τους και δεν μπορούν να βγουν έξω, έτσι σκέφτονται τη σχέση τους, γυρνούν στο παρελθόν, εμβαθύνουν, κλείνουν ανοιχτούς λογαριασμούς. Ή έναν ηλικιωμένο, που μέσα στον αναγκαστικό εγκλεισμό αρχίζει να ψαχουλεύει τα χαρτιά του και ανακαλύπτει τα ερωτικά γράμματα μιας γυναίκας που την επιθυμούσε από παλιά. Τα ξαναδιαβάζει τώρα προσεκτικά και προσπαθεί μέσα από την απομόνωση να επικοινωνήσει μαζί της.

- Για εσάς είναι δύσκολη η απομόνωση;

- Είμαι ογδόντα τριών ετών. Καταλαβαίνετε, λοιπόν, ότι και πριν από την επιδημία δεν είχα καμία δυσκολία να μείνω στο σπίτι. Πριν από τρία χρόνια πέθανε η αγαπημένη μου σύζυγος, με την οποία ήμουν δεμένος ολόψυχα. Ζήσαμε μαζί

πενήντα έξι χρόνια και το σπίτι ήταν πάντοτε για εμάς το πιο γλυκό καταφύγιο. Επομένως, και τώρα, ο εγκλεισμός λόγω του κορωνοϊού δεν με τρομάζει και σίγουρα δεν έχω λόγο να κυκλοφορώ έξω. Γι' αυτό και όταν λήξουν τα περιοριστικά μέτρα δεν νομίζω να αλλάξω ιδιαίτερα τον τρόπο ζωής μου.

- Είστε αισιόδοξος για το μέλλον; Τι πιστεύετε ότι θα μας φέρει;

- Προσπαθώ να είμαι αισιόδοξος. Ωστόσο, νομίζω ότι η μετάβαση στην ομαλότητα θα αποδειχθεί πολύ πιο μακρόχρονη και επίπονη από όσο πιστεύουμε. Η πανδημία μας διδάσκει μερικά καινούργια πράγματα, που πρέπει να τα λάβουμε σοβαρά υπ' όψιν μας και να τα κρατήσουμε ακόμα και όταν αυτή θα έχει περάσει. Πρέπει να γίνουμε λιγότερο ευδαιμονιστές, λιγότερο επιλήσμονες και να μεριμνούμε περισσότερο για την ποιότητα ζωής και τις αξίες του συνόλου. Οφείλουμε να προσπαθήσουμε να φτιάξουμε ισχυρότερα εθνικά συστήματα υγείας. Ελπίζω σε λιγότερες συγκρούσεις ανάμεσα στους ανθρώπους, περισσότερη συνεργασία μεταξύ των χωρών μπροστά στις φυσικές καταστροφές - χρειάζεται διεθνής σύμπνοια απέναντι στην καταστροφή του πλανήτη. Σε επίπεδο κρατών, όταν παρέλθει η πανδημία, κάθε χώρα οφείλει να κάνει τον απολογισμό της σχετικά με τον τρόπο που τη διαχειρίστηκε, να διδαχθεί από τις αποτυχίες της και να εδραιώσει τα επιτεύγματά της.

- Η δημοκρατία κινδυνεύει από τον κορωνοϊό; Αναφέρομαι στα μέτρα ελέγχου και επιτήρησης, αλλά και στη βαθιά οικονομική κρίση που έρχεται.

- Αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι τα οικονομικά προβλήματα να μην επιδεινώσουν ακόμη περισσότερο το επίπεδο ζωής των πιο αδύναμων στρωμάτων του πληθυσμού. Πρέπει να διατηρήσουμε την κοινωνική συνοχή και να μην αφήσουμε να μεγαλώσει η οικονομική ανισότητα. Με ρωτάτε αν κινδυνεύει η δημοκρατία. Εξαρτάται από την έκβαση που θα έχει αυτή η δύσκολη πανδημία. Ενα πολιτικό σύστημα μπορεί να αλλάξει προς το χειρότερο αλλά και προς το καλύτερο. Προέχει να διαφυλάξουμε την κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη.

- Οι ρίζες σας φτάνουν στη Θεσσαλονίκη. Νιώθετε καθόλου Έλληνας και σε ποιον βαθμό;

- Πράγματι, ο προπάππος μου ήρθε στο Ισραήλ από τη Θεσσαλονίκη στα μέσα του 19ου αιώνα και είμαι πολύ υπερήφανος γι' αυτό. Οι σχέσεις της Ελλάδας και του Ισραήλ τα τελευταία χρόνια -λόγω και της επιδείνωσης των σχέσεων με την Τουρκία- έχουν ενισχυθεί ιδιαίτερα. Στο μυθιστόρημά μου «Ο κύριος Μάνι» υπάρχουν μερικές σκηνές που διαδραματίζονται στην Κρήτη και στην Αθήνα. Η Ελλάδα συνιστά πολύτιμο στοιχείο της ταυτότητάς μου, καθώς και της ταυτότητας του Ισραήλ, γενικότερα, η οποία έχει πολλά μεσογειακά στοιχεία, που ελπίζω να ενδυναμωθούν. Άλλωστε ο μισός πληθυσμός της χώρας μου κατάγεται από τη Μεσόγειο. Και οι Παλαιστίνιοι είναι μεσογειακός λαός. Η συμμαχία, λοιπόν, μεταξύ του Ισραήλ και της Ελλάδας αποτελεί γερή βάση για τη συγκρότηση της μεσογειακής ισραηλινής ταυτότητας, που δεν είναι ούτε αμερικανική ούτε βορειοευρωπαϊκή. Είναι η ταυτότητα ενός χώρου όπου γεννήθηκε ο

ιουδαιοχριστιανικός πολιτισμός, πάνω στη βάση του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού. Και οι μουσουλμάνοι που ζουν στη λεκάνη της Μεσογείου είναι περισσότερο συνδεδεμένοι με τον μεσογειακό πολιτισμό παρά με τον σαουδαραβικό ή τον ιρακινό.

- Στην «Κομπάρσα» για πρώτη φορά κεντρική ηρωίδα σας ήταν γυναίκα. Τι απαιτούσε από εσάς αυτή η συνθήκη;

- Έπρεπε να είμαι εξαιρετικά προσεκτικός και ακριβής, προκειμένου να μπορέσω να μπω στη γυναικεία ψυχοσύνθεση. Ελπίζω να το πέτυχα. Πάντως, υπήρχαν πολλές γυναίκες που ταυτίστηκαν με τη Νόγκα, την αρπίστριά μου, μια γυναίκα αξιαγάπητη αλλά διόλου απλή.

«Δεν θα λησμονήσω ποτέ την ομορφιά των Δελφών»

- Εκτός από τον Φόκνερ, τον Κάφκα και τον Αγκνον, για τους οποίους συχνά μιλάτε, ποιοι άλλοι συγγραφείς σας επηρέασαν καθοριστικά;

- Ο Καμί και ο Μαξ Φρις και, φυσικά, έμαθα πολλά από τον Τσέχοφ και τον Τολστόι. Ένας συγγραφέας όχι μόνο δεν πρέπει να κρατάει κρυφές τις πηγές που τον επηρέασαν, αλλά οφείλει να τις προβάλλει, καθώς ζούμε σε ένα ενιαίο πολιτισμικό σύστημα.

- Έχετε πει ότι η ψυχανάλυση έχει μια ηθική διάσταση και μια αποστολή: να οδηγήσει τους ανθρώπους στην αυτογνωσία. Ισχύει το ίδιο και για τη λογοτεχνία;

- Η μακαρίτισσα η σύζυγός μου ήταν ψυχαναλύτρια και χάρη σ' εκείνη γνώρισα αυτόν τον τομέα, παρακολουθώντας τη δουλειά της. Η πιο σημαντική φράση στην ιστορία της ανθρωπότητας ειπώθηκε στην αρχαία Ελλάδα, στους Δελφούς: «Γνώθι σαυτόν». Αυτή είναι η σημαντικότερη πρόκληση για τον άνθρωπο: να καταλάβει τον εαυτό του, σε προσωπικό και σε συλλογικό επίπεδο. Η Ρίβκα κι εγώ

επισκεφθήκαμε δύο φορές τους Δελφούς και ήταν εμπειρία καθοριστική και για τους δυο μας. Δεν θα λησμονήσω ποτέ την ομορφιά, την ηρεμία και την ιερότητα αυτού του μέρους.

- Πώς θέλετε να σας θυμούνται, κύριε Γεοσούα;

- Ελπίζω να με θυμούνται μέσα από τα μυθιστορήματα και τα διηγήματά μου. Είμαι υπερήφανος πάνω απ' όλα που τα τρία μου παιδιά ζουν στο Ισραήλ, έχουν κάνει οικογένεια και κερδίζουν τη ζωή τους με αξιοπρέπεια. Τις μέρες του κορωνοϊού αυτά είναι που με φροντίζουν με αγάπη και αφοσίωση.

Τα περισσότερα βιβλία του Αβραάμ Β. Γεοσούα κυκλοφορούν στα ελληνικά από τις εκδόσεις Καστανιώτη, με πρόσφατο το «Η κομπάρσα», σε μετάφραση της Μάγκυς Κοέν, την οποία ευχαριστούμε για την αρωγή της στην απόδοση της συνέντευξης.

Πηγή: [ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 5.5.2020, της Τασούλας Επτακοίλη](#)